**2016D21915**

# INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Economische Zaken over de formele Energieraad op 6 juni 2016.

De voorzitter van de commissie,
Vermeij

De adjunct-griffier van de commissie,
Thomassen

**Inhoudsopgave** **blz.**



## I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

### Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Energieraad die op 6 juni 2016 plaats vindt onder Nederlands voorzitterschap in Luxemburg.
Zij lezen dat voorafgaand aan de Energieraad een verklaring ondertekend gaat worden die samenwerking op het gebied van energie in de Noordzee gaat verbeteren. Deze leden zien de Noordzee als belangrijk onderdeel van de transitie in energie.
In het AO behandelvoorbehoud op 30 maart jl. hebben de leden van de VVD-fractie reeds hun inbreng gegeven over de verschillende voorstellen vanuit de Europese Commissie. Zij danken de Minister voor de toegestuurde bijlage over de vraag hoe er in de Europese regelgeving wordt omgegaan met overeenkomsten met staatsbedrijven. Voor deze leden staat de markt voorop. Afspraken hierover in Europees verband dragen bij aan een goede werking van de Energie-Unie. Dit geldt ook voor een gezamenlijk programma op het gebied van kernenergie. Het rapport geeft een duidelijk beeld van de benodigde investeringen en marktkansen voor de nucleaire industrie. Door gezamenlijk hier in op te treden kan er volgens de leden van de VVD-fractie gezamenlijk gewerkt worden aan energievoorziening, medische isotopen en veiligheid. Zij vragen de Minister alle drie de onderwerpen te bespreken tijdens de Energieraad.

### Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Energieraad op 6 juni 2016. Deze leden hebben nog enkele vragen en opmerkingen.
Op de agenda staat onder andere de Verordening leveringszekerheid aardgas. Kan de Minister specifiek inzicht geven in de posities van (groepen) lidstaten, gezien de beperkte voortgang die de Minister verwacht op dit dossier? Wat is de voortgang met betrekking tot de gewenste mate van overheidsinterventie om leveringszekerheid te garanderen aangezien Noordwest-Europa het primaat bij de marktpartijen legt, terwijl lidstaten uit Oost-Europa geneigd zijn om de overheid een grote rol toe te bedelen? Kan de regering ook aangeven wat hierbij de positie is van de zuidelijke lidstaten? Kan de Minister aangeven hoe hij vanuit de Nederlandse voorzittersrol tijdens de komende Raadsvergadering de impasse zal proberen vlot te trekken terwijl de Minister ook het Nederlandse standpunt zal verdedigen, zoals onder andere vastgelegd in het BNC-fiche: Mededeling Indicatief programma op het gebied van kernenergie? In dit fiche staat dat de Minister de Europese Commissie op

de in het fiche genoemde punten om duidelijkheid zal vragen. Is deze duidelijkheid inmiddels verkregen en zo ja, kan de Minister de antwoorden van de Commissie toelichten?
Er bestaat een Wet voorraadvorming aardolieproducten 2012. Waarom is een dergelijke wet er niet voor strategische voorraadvorming van aardgasproducten? Welke investeringsbedragen zouden er beschikbaar moeten zijn om de transportinfrastructuur reverse flow te maken?
Op de agenda staan ook de intergouvernementele energie-overeenkomsten. Zijn er nog openstaande punten die eventueel een belemmering vormen voor het bereiken van een gemeenschappelijk Raadsstandpunt op dit dossier?
Welke landen vormen een blokkerende minderheid ten aanzien van de niet-bindende overeenkomsten en welke landen zijn tegen de ex-ante toets? Wat is de positie van Nederland als voorzitter hierbij, met het oog op de eigen (nationale) bezwaren tegen de niet-bindende overeenkomsten? Is de regering van plan deze bezwaren in te brengen bij de aankomende formele Energieraad? Vallen gascontracten van lidstaten met (staats)bedrijven van derde landen ook onder de ex-ante toets? Zo nee, waarom niet? Is het waar dat GazProm een verlengstuk is van de Russische staat? Vallen vernieuwingen en herzieningen van bestaande gascontracten ook onder het ex-ante toezicht? Een memorandum van overeenstemming kan toch ook bindende elementen bevatten en in die zin een gascontract lijken? Geldt dan ook de ex-ante toetsing?
Kan de Minister informatie verschaffen over de op handen zijnde triloog over de herziening van de Richtlijn Energielabelling, de Nederlandse positie en de wijze waarop dit dossier zal worden afgerond, zowel inhoudelijk als procedureel? Zijn er op dit terrein op dinsdag 24 mei jl. nog belangrijke amendement aangenomen in het Europees parlement?
Hoe verhoudt de Richtlijn Energielabelling zich tot de afspraken over energiebesparing van 22 december jl., in het kader van de Borgingscommissie van het SER Energieakkoord?
In hoeverre worden de splitsingsregels van het 3e Energiepakket uit 2009 nageleefd door de lidstaten? Kan de Minister een tabel geven met een overzicht van de drie splitsingsvormen van de hoogspanningsnetbeheerders en hoge druknetbeheerders van de 28 lidstaten?

**Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie**

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorstellen, maar hebben nog een enkele opmerking, met name over de «Raadpleging over het voorstel tot hervorming van de procedure voor de aanmelding door de lidstaten van nieuwe wettelijke eisen voor dienstverleners». Zij vernemen graag een meer inhoudelijke onderbouwing van de ingenomen positie door de Nederlandse vertegenwoordiging.
Deze leden vernemen graag wat het standpunt van Nederland is ten aanzien van het feit dat gesteld wordt dat wijzigingen vaak niet ambitieus genoeg zijn. Kan een en ander gelegen zijn in het feit dat de vorderingen op dat gebied- zoals gesteld in de tekst- inderdaad ongelijk verdeelt zijn over de lidstaten? Is het niet verstandiger, zo menen de leden van de SP-fractie, om eerst te bezien of er een wijze bestaat om met elkaar op een lijn te komen, in plaats dat er een scheiding ontstaat tussen verregaande koplopers en stevige achterblijvers? Heeft het voortjakkeren van een aantal koplopers niet juist in zich dat de onderlinge verschillen van lidstaten alleen maar meer zullen toenemen? Wat is leidend voor het Nederlandse standpunt: een stijging van 1,7% van het Europese bbp of een correct werkende Europese dienstenrichtlijn? Op welke wijze is de werking van de dienstenrichtlijn geëvalueerd? Op welke wijze is in kaart gebracht in welke lidstaat, een onderdeel van de richtlijn al dan niet functioneert en wat daarvan de oorzaken zijn? Wat houdt precies de procedure in die inhoudt dat de lidstaten de Commissie in kennis moeten

stellen van nieuwe of gewijzigde regelgeving op het gebied van diensten? Wat gebeurt er vervolgensmet die in kennistelling? Wat gebeurt er met de eventuele op of aanmerkingen en de gestelde vragen? Hoe worden de Kamers der Staten-Generaal bij deze werkwijze betrokken? Hoe wordt voorkomen dat regels zich loszingen van democratische controle?
Welke landen blijven in gebreke bij kennisgevingen? Wat zijn de gevolgen hiervan? Staat er een sanctie op het kennisgeven van een regelgeving die al aangenomen is? Zo nee, gaat die sanctie er komen? Idem voor het toetsten van evenredigheid. Op welke wijze gaat bevordert worden dat maatregelen in de toekomst precies worden aangemeld en op welke manier wordt in kaart gebracht wat de gevolgen zijn van het niet aanmelden? Gaat de Nederlandse vertegenwoordiging pleiten voor een pas op de plaats zodat «een doeltreffende en preventieve handhaving van de dienstenrichtlijn in de toekomst wel mogelijk wordt? Zo nee, waarom niet? Op welke wijze gaat Nederland werken aan een werkwijze waarop te garanderen is dat nieuwe en gewijzigde nationale regelgeving niet-discriminerend, gerechtvaardigd en evenredig is binnen alle lidstaten? Op welke terreinen is Nederland zelf in gebreke gebleven?
Waarom is er onder vraag 8 (pagina 6 van de «Raadpleging over het voorstel tot hervorming van de procedure voor de aanmelding door de lidstaten van nieuwe wettelijke eisen voor dienstverleners») gekozen voor het oneens zijn met een wachttermijn? Is het niet juist raadzaam om de Commissie en andere lidstaten en belanghebbenden(!) te laten reageren op wat er wordt voorgesteld? En waarom mag de commissie niet het recht hebben een gedetailleerd advies op te stellen? Is dit nu niet juist de verdieping die de huidige dienstenrichtlijn ontbeert? Waarom wordt er onder vraag 10 gekozen voor «het mogelijk maken van ingrijpende veranderingen van de nationale processen». Waarom houdt Nederland niet de lijn aan dat »het niet nodig is om de nationale processen te wijzigen omdat lidstaten de relevante nationale regelgevende maatregelen nu al aanmeldt»? Melden wij (nog) niet alle relevante nationale regelgeving aan? Zo ja, waarom doen wij dat dan niet? Waarom is er bij genoemde vraag 10 geen toelichting gegeven?
Kan met het ingrijpen door de Minister in de casus reactieve aanwijzing van de provincie Zuid-Holland en de vestiging van Decathlon in gedachten, gereflecteerd worden op de voorliggende inbreng? Is hierbij sprake ingrijpen op basis van opmerkingen vanuit andere lidstaten?
Is het waar dat in het huidige compromisvoorstel het land-van-oorsprong-beginsel is geschrapt? En dat in plaats daarvan nu omschreven is wanneer een land buitenlandse dienstverleners mag weigeren: op gronden van «sociaal beleid, consumentenbescherming, milieubescherming, publieke veiligheid en gezondheid». Wat is de definitie van de genoemde grondslagen? Wat zijn de voordelen en wat zijn de nadelen van het compromisvoorstel?

**Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie**

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de Energieraad op 6 juni 2016. Hierover hebben deze leden nog enkele vragen.
Heeft de Minister opheldering gekregen van de Europese Commissie over openstaande vragen over de aardgasverordening? Zo ja, kan dit worden toegelicht?
Kan in verband met de presentatie van Eurocommissaris Canete worden toegelicht welk tijdspad de Minister verwacht voor de uitvoering van het klimaatakkoord met name voor de energiesector in verband met de toegezegde inspanningen voor 2030?
Kan een indicatie worden gegeven van het tijdspad betreffende discussie en verbeteringsvoorstellen voor de markt van medische isotopen, zo vragen de leden van de CDA fractie. Bent u bereid om op dit onderwerp

verder het voortouw te nemen? Zo ja, wat wordt de follow-up van uw notitie? In hoeverre is voor de verbetering van de markt voor medische isotopen een commissievoorstel nodig?

**Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie**

De leden van de GroenLinks fractie hebben kennisgenomen van de stukken ter voorbereiding van de Energieraad op 6 juni 2016. Zij zijn verheugd dat er een politieke samenwerking wordt bezegeld met betrekking tot duurzame energie en infrastructuur op de Noordzee. Regionale samenwerking bij infrastructuur voor wind op zee is naar mening van deze leden van groot belang voor het halen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, om minder afhankelijk te worden van import uit onbetrouwbare landen en om een alternatief te hebben voor aardgas. Het past ook in de visie op de Groen Energie Unie die de leden van de GroenLinks-fractie in 2014 hebben gepubliceerd. Wel vragen zij of de Minister meer inzicht kan verschaffen in wat de politieke samenwerking met betrekking tot infrastructuur en duurzame energie op de Noordzee inhoud?
Deze leden zijn ook benieuwd naar de uitkomsten van de lunchpresentatie over de uitkomst en opvolging van de klimaattop in Parijs. Zij zijn daarbij met name geïnteresseerd in de vraag hoe de forse inzet op gas te rijmen valt met de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs? Vergt het behalen van de doelstelling van het klimaatverdrag van Parijs niet juist een grotere inzet op energiebesparing en duurzame energie?
De leden van de GroenLinks-fractie blijven twijfels houden bij de door de Commissie gehanteerde prognoses van het gasverbruik, omdat er grote verschillen blijven bestaan tussen deze prognoses en de daadwerkelijke trend in het gasverbruik in de EU. Is de Minister bereid om dit punt te sprake te brengen en te verzoeken om herijking van de toekomstige gasverbruiken aan de reëele trends in gasvraag, zoals het Court of Auditors adviseerde? Deze leden wijzen daarbij ook op de onderzoeken van DNB (Tijd voor Transitie) en de European Systemic Risk Board (Too late, too sudden: Transition to a low-carbon economy and systemic risk) naar de risico's van te late omschakeling naar een duurzame economie op de economische stabiliteit en waarde van investeringen in fossiele infrastructuur, zoals Nordstream II en andere infrastructurele projecten. Deelt de Minister de zorgen met betrekking tot risico's van overinvestering in fossiele infrastructuur?
De verordening leveringszekerheid gas zet in op regionale samenwerking. Kan de Minister aangeven of de Europese Commissie inmiddels heeft aangegeven of rekening wordt gehouden met reeds bestaande samenwerkingsverbanden, zoals het pentalateraal gasplatform? Kan de Minister aangeven hoeveel laagcalorisch gas per jaar ten behoeve van commerciële opslag in de Nederlandse gasopslagen wordt opgeslagen en daar ten behoeve van verkoop en export wordt uitgehaald? Kan de Minister een overzicht geven van deze gasstromen, zowel opgeslagen als onttrokken, sinds het bestaan van de gasopslagen en uitgesplitst naar opslag? Hoeveel van het opgeslagen gas kan gebruikt worden binnen het zogenaamde Groningensysteem in verband met productievermindering uit het Groningenveld? Kan de Minister dit toelichten?
De Minister geeft aan dat er een blokkerende minderheid bestond tegen het voorstel voor intergouvernementele energieovereenkomsten. Kan de Minister aangeven welke landen een blokkerende minderheid vormen ten aanzien van de niet-bindende overeenkomsten en welke landen tegen de ex-ante toets zijn? Is de Minister bereid om over de Nederlandse bezwaren tegen de niet-bindende overeenkomsten heen te stappen als dit nodig is om tot een gemeenschappelijk Raadsstandpunt te komen op dit dossier?

De Minister geeft aan dat Nederland het Nucleaire Indicatieve Programma (PINC)-rapport verwelkomt, maar dat er wel op een aantal punten commentaar is. Het betreft dan correctie van feitelijke gegevens. Kan de Minister aangeven welke feitelijke gegevens dit betreft en wat volgens hem wel de juiste gegevens zijn?

Bij het bestuderen van het PINC-rapport hebben de leden van de GroenLinks-fractie zich verbaasd over de inschatting van de hoogte van de bouwkosten van nieuwe kerncentrales en de aannames daarbij. Zo gaat PINC uit van «overnight construction costs», terwijl kerncentrales momenteel meer dan 10 jaar kosten om te bouwen. Ook worden de bouwkosten bijna 50% lager ingeschat dan de kosten van de in aanbouw zijnde kerncentrales Olkiluoto en Flamanville, of de verwachte kosten voor Hinkley Point C. Behoort dit tot de feitelijke onjuistheden die de Minister wil corrigeren? Zo nee, kan de Minister aan de leden van de GroenLinks fractie toelichten hoe hij aankijkt tegen deze aannames en wat dit betekent voor het door de Commissie geschetste toekomstperspectief van de nucleaire sector? Kan de Minister uitleggen welke marktkansen er voor de Europese nucleaire industrie zijn zonder de bestaande overheidsondersteuning voor de nucleaire sector, mede gelet op de dalende kosten van hernieuwbare energie en energieopslag? Kan de Minister daarbij aangeven welke veranderingen er zijn in de door Citybank geïdentificeerde risico's in de analyse «New Nuclear – The Economics Say No» uit 2009? Kan de Minister aangeven op welke wijze kernenergie past in een elektriciteitsmix met een groeiend aandeel hernieuwbare energie?

Kernenergie (kernsplijting en kernfusie) hebben nog steeds een bijzonder positie binnen de EU door het Euratom verdrag, dat sinds de totstandkoming 60 jaar geleden nauwelijks herzien is. Deelt de Minister de mening dat het tijd is voor grondige herziening van het Euratom verdrag, waarbij d e overheidsinvesteringen, de financiering van onderzoek en de privileges ter bevordering van kernenergie afgebouwd en afgeschaft worden, en waarbij exploitanten van kerncentrales zich zelf dienen te verzekeren tegen het risico van nucleaire incidenten en rampen? Naar mening van de leden van de GroenLinks-fractie dient onderzoek en ontwikkeling op het gebied van kernsplijting zich te beperken tot de veiligheid, verwijdering en gezondheidskwesties. Deelt de Minister deze mening? Deze leden zijn van mening dat de vrijkomende fondsen gebruikt dienen te worden ter bevordering van duurzame energie. Deelt de Minister deze mening?

De Minister stelt dat Nederland zich inzet voor structurele verbetering van de markt voor medische isotopen, waarbij ingezet wordt op het kostendekkend maken van de productieketen. De Minister stelt daarbij dat Nederland op de goede weg is met implementatie van dit model. Kan de Minister aangeven hoe dat zich verhoudt tot de financiële problemen bij Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) en Nuclear Research and consultancy Group (NRG)? En wat de gevolgen hiervan zijn voor de ontwikkeling van Pallas? Kan de Minister aangeven of het kostendekkend maken van de productieketen ook speelt bij kerncentrales, aangezien de Europese Commissie eerder dit jaar grote tekorten signaleerden bij de fondsen voor ontmanteling van kerncentrales en eindberging van kernafval?

De leden van de GroenLinks-fractie staan positief ten opzichte van het voorstel energielabelling. Het is de hoogste tijd dat de huidige energielabelling wordt herschaald. Deze leden zijn niet overtuigd van de noodzaak van een langere implementatietermijn. Kan de Minister aangeven waarom deze langere termijn volgens hem nodig is?

The Guardian berichtte op 12 april[1] dat de meetmethodiek voor led-lampen niet wordt aangescherpt, ondanks dat al sinds 2013 bekend is

---

[1] http://www.theguardian.com/environment/2016/apr/12/lightbulbs-lighting-excluded-eu-regulations-energy-efficiency-advertising?CMP=twt_a-environment_b-gdneco

dat de huidige meetmethodiek tot onvolkomenheden kan leiden. Onderzoek in Zweden laat zien dat de lampen van sommige producenten in de praktijk ruim 25% minder energiezuinig zijn dan in werkelijkheid. Kan de Minister aangeven wat dit betekent voor het vertrouwen van consumenten in energielabels? Is de Minister bereid dit probleem tijdens de Energieraad ter sprake te brengen?

**II Antwoord/Reactie van de Minister**

**III Volledige agenda**

**Kwartaaloverzicht Europese Consultaties op het terrein van het Ministerie van Economische Zaken**
Brief regering – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – 1 april 2016 – Kamerstuk 22 112, nr. 2107

**Antwoorden op vragen van de commissie over de Energieraad (informeel) op 10 en 11 april 2016**
Brief regering – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – 6 april 2016 – Kamerstuk 21 501-33, nr. 587

**Verslag Informele Energieraad 10-11 april 2016, de stand van zaken over de EU-onderhandelingen met betrekking tot de herziening van de aardgasverordening en de herziening van het besluit Intergouvernementele overeenkomsten (IGA's) en over de Nederlandse en Europese situatie met betrekking tot gasopslagen en reactie op een rapport van het Court of Auditors en het risico van «stranded assets»**
Brief regering – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – 22 april 2016 – Kamerstuk 21 501-33, nr. 591

**Fiche: Mededeling Indicatief programma op het gebied van kernenergie**
Brief regering – Minister van Buitenlandse Zaken, A.G. Koenders – 13 mei 2016 – Kamerstuk 22 112, nr. 2135

**Geannoteerde Agenda van de Energieraad op 6 juni 2016**
Brief regering – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – 25 mei 2016 – Kamerstuk 21 501-33, nr. 600